

Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen

Sammanfattning

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2011/12:5 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen och tre följdmotioner.

Utskottet konstaterar att Förenta nationernas (FN) säkerhetsråd den 26 februari 2011 antog resolution 1970 och den 17 mars 2011 resolution 1973 om situationen i Libyen. Säkerhetsrådet ansåg i resolution 1970 att angreppen mot civila i Libyen kunde betecknas som brott mot mänskligheten. I resolution 1973, som antogs under FN-stadgans kapitel VII, slog säkerhetsrådet fast att situationen i Libyen utgjorde ett hot mot internationell fred och säkerhet. Säkerhetsrådet krävde ett omedelbart eldupphör och att våldet mot civila skulle upphöra. I syfte att skydda civila bemyndigade säkerhetsrådet FN:s medlemsstater att vidta alla nödvändiga åtgärder och att upprätta en flygförbudszon över Libyen. Alla medlemsstater uppmanades att bistå när det gäller att genomföra dessa åtgärder. Den 27 mars 2011 beslutade Nato att ta över hela ansvaret för den internationella militära insatsen.

Under förutsättning att det fortfarande finns ett mandat för styrkan, enligt beslut i FN:s säkerhetsråd, föreslår det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet att riksdagen bifaller proposition 2011/12:5. Utskottet förordar därmed att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka på högst 250 personer till förfogande i högst 30 dagar för fortsatt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen i enlighet med beslut i FN:s säkerhetsråd. Under förutsättning att Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen kommer det fortsatta svenska deltagandet inledas den 25 september 2011.

Det planerade militära bidraget som Sverige ställer till förfogande kommer att bestå av en insats för flygspaning med högst 5 flygplan av typ JAS 39 Gripen och tillhörande stödresurser för bl.a. lufttankning samt per-

sonal som ägnar sig åt informationsoperationer. Sammantaget handlar det om ett bidrag om ca 140 personer. Om behov uppstår ska styrkan kunna förstärkas tillfälligt.

Den kommande svenska militära insatsen inriktas på stöd till genomförande av resolution 1973 i dess helhet.

Utskottet konstaterar att det finns ett brett politiskt stöd bakom förslaget till riksdagsbeslut. Utskottet föreslår att ärendet avgörs av kammaren efter endast en bordläggning.

Motionerna avstyrks av utskottet. I ärendet finns tre reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Motionerna	8
Utskottets överväganden	9
Utskottets förslag i korthet	9
Reservationer	13
1. Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen (MP)	13
2. Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen (SD)	14
3. Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen (V)	15
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Propositionen	18
Följdmotionerna	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen

Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 250 personer till förfogande i högst 30 dagar för fortsatt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen i enlighet med beslut i FN:s säkerhetsråd och under förutsättning att Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:5 och avslår motionerna 2011/12:U1, 2011/12:U2 och 2011/12:U3.

Reservation 1 (MP)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (V)

Utskottet föreslår att ärendet avgörs efter endast en bordläggning.

Stockholm den 20 september 2011

På sammansatta utrikes- och försvarsutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (S), Cecilia Widegren (M), Karin Enström (M), Peter Hultqvist (S), Walburga Habsburg Douglas (M), Åsa Lindestam (S), Anders Hansson (M), Carina Hägg (S), Fredrik Malm (FP), Peter Jeppsson (S), Kerstin Lundgren (C), Kent Härstedt (S), Mats Johansson (M), Bodil Ceballos (MP), Désirée Pethrus (KD), Mikael Jansson (SD) och Hans Linde (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen har i proposition 2011/12:5 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen föreslagit att regeringen ska ställa en svensk väpnad styrka på högst 250 personer till förfogande i högst 30 dagar för fortsatt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen i enlighet med beslut i FN:s säkerhetsråd. Fortsatt svenskt deltagande sker under förutsättning att Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen.

Tre följdmotioner har avlämnats med anledning av propositionen.

Propositionen har remitterats till utrikesutskottet. Utrikes- och försvarsutskotten har därefter beslutat – med stöd av 4 kap. 8 § riksdagsordningen – att bereda propositionen och följdmotionerna i ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott.

Den 20 september 2011 höll företrädare för Regeringskansliet och Försvarsmakten föredragningar om propositionen.

Bakgrund

FN:s säkerhetsråd antog den 26 februari 2011 resolution 1970. Säkerhetsrådet betecknade angreppen mot civila i Libyen som brott mot mänskligheten och påminde om de libyska myndigheternas skyldighet att skydda sin befolkning. Beslut om frysning av tillgångar för företag och personer med koppling till regimen infördes, och ett vapenembargo upprättades.

Den 17 mars antog FN:s säkerhetsråd resolution 1973 i enlighet med kapitel VII i FN-stadgan. I resolutionen slog säkerhetsrådet fast att situationen i Libyen utgjorde ett hot mot internationell fred och säkerhet. Säkerhetsrådet krävde ett omedelbart eldupphör och att våldet mot civila skulle upphöra.

I syfte att skydda civila bemyndigade säkerhetsrådet FN:s medlemsstater att vidta alla nödvändiga åtgärder och att upprätta en flygförbudszon över Libyen. Vidare förstärktes vapenembargot enligt resolution 1970. Alla medlemsstater uppmanades att bistå när det gäller att genomföra dessa åtgärder. Som svar på en begäran från Arabförbundet och för att skydda civila började Frankrike, Storbritannien och USA den 19 mars att med stöd av FN-mandatet slå ut militära mål i Libyen. Den 27 mars beslutade Nato att ta över hela ansvaret för den internationella militära insatsen. Natos bedömning är att insatsen bör fortsätta till dess att Gaddafiregimens kvarvarande styrkor inte längre kan utgöra ett hot mot civila, att NTC har kontroll över landet, att det inte längre finns ett behov av Natos insats, att humanitär hjälp kan nå behövande utan hinder samt att det finns ett brett regionalt och internationellt stöd för att avsluta insatsen. Nato väntas, i enlighet med

gällande resolutioner i FN:s säkerhetsråd, förlänga den pågående internationella militära insatsen med ytterligare 90 dagar från den 27 september 2011. Enligt regeringens proposition kommer dock Natos beslut sannolikt att innehålla en översynsklausul om att, om möjligt, avsluta insatsen tidigare.

FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1970 och 1973 utgör fortsatt grunden för det internationella engagemanget. Omvärlden står fortsatt enad i sitt stöd för säkerhetsrådsresolutionerna, i fördömandet av Gaddafiregimens övergrepp och i strävan att bistå det nya Libyen med att bygga en enad demokratisk rättsstat.

Ett internationellt toppmöte om Libyen hölls i Paris den 1 september 2011 med ett brett internationellt deltagande. Toppmötet utmynnade i ett starkt stöd för det libyska folkets kamp för demokrati och för övergångsrådet NTC och dess planer för ett demokratiskt pluralistiskt Libyen. Parismötet bekräftade Övergångsrådet NTC (National Transitional Council) som den libyska statens och libyska folkets legitima representant. Libyska och internationella deltagare underströk den viktiga roll FN, med utgångspunkt från libyska prioriteringar och ägarskap, förväntas spela för att koordinera internationellt stöd under övergångsfasen och återuppbyggnaden av landet. Deltagarna betonade vikten av att tillgångar som frysts av FN:s säkerhetsråd frigörs. Företrädarna för NTC konstaterade vid mötet i Paris att det fortfarande fanns behov av militärt stöd eftersom NTC ännu inte kontrollerade hela landet och Gaddafi inte fullständigt hade besegrats.

Det råder stor internationell enighet om att FN ska vara ledande i och samordna postkonfliktplaneringen och dess genomförande. FN:s planeringsprocess utgår från principer om nationellt ägarskap, skyndsamma stödinsatser och en effektiv samordning av det internationella stödet. Den 16 september 2011 antog FN:s säkerhetsråd en resolution, som återoppar resolutionerna 1970 och 1973, om att upprätta en civil FN-mission till stöd för Libyen (UN Support Mission in Libya, UNSMIL). Missionen ska fortsätta planeringsarbetet och dialogen med NTC och det civila samhället om FN:s och det internationella samfundets stöd för det nya Libyen. Missionen syftar till att stödja nationella ansträngningar för att upprätta allmän säkerhet och ordning, genomföra politisk dialog, främja nationell försoning, förbereda konstitutionella reformer och val, stärka offentliga och rättsvårdande myndigheter, värna mänskliga rättigheter, vidta åtgärder för ekonomisk återhämtning och samordna det internationella stödet till det nya Libyen.

Europeiska unionen har upprätthållit ett enigt politiskt och ekonomiskt tryck på Gaddafiregimen. EU har, efter samråd med NTC, föreslagit omedelbart bistånd, stöd för att återupprätta säkerheten, återuppbygga ekonomin och utveckla demokratin. EU undersöker för närvarande möjligheterna att stödja institutionsbyggande med fokus på reformer av säkerhetssektorn och uppbyggnad av rättssektorn. Ett betydande humanitärt stöd, 70 miljoner euro, har också betalats ut av EU-kommissionen genom European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection (Echo).

Svenskt humanitärt stöd till Libyen och angränsande länder uppgår hittills till över 200 miljoner kronor. Medlen har främst gått till Rödakorsrörelsen, FN-organ och andra humanitära aktörers arbete för att bistå med skydd, livsmedel, vatten och sanitet, sjukvård och humanitär evakuering. Sverige bidrar även till den långsiktiga utvecklingen i Libyen genom sina stora basbidrag till FN-systemet.

Internationella brottmålsdomstolen (ICC) har i enlighet med Säkerhetsrådets resolution 1970 initierat en förundersökning om möjliga folkrättsbrott i Libyen. ICC beslutade den 27 juni att utfärda arresteringsorder för Muammar Abu Minya Gaddafi, hans son Saif al-Islam Gaddafi samt chefen för regimens säkerhetstjänster Abdullah al-Sanousi, som misstänks vara ”de främst ansvariga” för brott mot mänskligheten i Libyen. Åklagarens fortsatta undersökning omfattar även krigsförbrytelser.

FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet) har inrättat en oberoende internationell undersökningskommission som har genomfört en resa till landet. I dess preliminära rapport finns uppgifter om summariska avrättningar, förtryck av befolkningen och försvinnanden utförda av Gaddafiregimen. FN:s Högkommissarie för mänskliga rättigheter har uttryckt stor oro för våldet mot civila inklusive den systematiska användningen av sexuellt våld mot kvinnor.

Det svenska deltagandet i den internationella militära insatsen i Libyen har tidigare varit föremål för riksdagens ställningstagande genom proposition 2010/11:111 (bet. 2010/11:UF6U3, rskr. 2010/11:207) och proposition 2010/11:127 (bet. 2010/11:UF6U4, rskr. 2010/11:308). Riksdagen biföll den 17 juni 2011 regeringens förslag och medgav att regeringen ställde en svensk väpnad styrka bestående av högst 250 personer till förfogande i högst 90 dagar för att delta i den internationella militära insatsen i enlighet med beslut i FN:s säkerhetsråd. Sverige deltar för närvarande i den Nato-ledda insatsen i Libyen. Det nuvarande svenska bidraget består av en väpnad styrka med högst fem stridsflygplan av typ JAS 39 Gripen, samt stödresurser. I den nu aktuella propositionen (prop. 2011/12:5) konstaterar regeringen att planens kapacitet och förmåga till spaning har mötts av uppskattning.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka på högst 250 personer till förfogande i högst 30 dagar för fortsatt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen i enlighet med beslut i Förenta Nationernas säkerhetsråd. Forsatt svenskt deltagande sker under förutsättning att Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen. Om Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen inleds det fortsatta svenska deltagandet i insatsen den 25 september 2011.

Det planerade svenska bidraget utgörs av flygstridskrafter och stödresurser. Vidare föreslås att det ska finnas möjlighet att bidra med resurser för informationsoperationer. Sammantaget handlar det om ett svenskt bidrag om totalt ca 140 personer. Om behov uppstår ska styrkan kunna förstärkas tillfälligt.

Vidare föreslår regeringen att riksdagen beslutar att motionstiden förkortas till fyra dagar mot bakgrund av det brådskande behovet av ett beslut för att insatsen ska kunna fortsätta utan avbrott.

I propositionen redogör regeringen för den senaste utvecklingen i Libyen och för det internationella samfundets, FN:s, Natos och EU:s engagemang. Regeringen redogör även för insatsens folkrättsliga mandat, den politiska, humanitära och militära utvecklingen de senaste månaderna samt redovisar sina överväganden för det fortsatta svenska deltagandet i den militära insatsen.

Motionerna

Miljöpartiet yrkar i kommittémotion 2011/12:U3 avslag på proposition 2011/12:5. I motionen anges att den militära insatsen i huvudsak redan har uppnått sitt syfte. Partiet menar att Sverige i stället för ett fortsatt deltagande i den militära insatsen bör satsa på humanitärt bistånd samt stöd till uppbyggnaden av libyska institutioner och myndigheter.

Sverigedemokraterna föreslår i kommittémotion 2011/12:U2 avslag på proposition 2011/12:5. Partiet är kritiskt till hur Nato har genomfört den militära insatsen. I motionen ifrågasätts den folkrättsliga grunden för det svenska deltagandet i den internationella militära insatsen i Libyen. Mot bl.a. denna bakgrund anser Sverigedemokraterna att det svenska militära deltagandet bör avvecklas till förmån för humanitära insatser på plats samt för att bistå dem som flytt Libyen sedan oroligheterna utbröt.

Vänsterpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:U1 avslag på proposition 2011/12:5 och anser att riksdagen ska göra ett tillkännagivande till regeringen om att de ytterligare 21 miljoner kronor som, enligt propositionen, beräknas för den svenska militära insatsen i Libyen i stället ska användas för att öka den svenska humanitära insatsen med anledning av situationen i Libyen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att medge att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 250 personer till förfogande i högst 30 dagar för fortsatt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen i enlighet med beslut i FN:s säkerhetsråd. Fortsatt svenskt deltagande sker under förutsättning att Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen.

Jämför reservationerna 1 (MP), 2 (SD) och 3 (V).

Allmänt

Utskottet erinrar inledningsvis om att FN:s säkerhetsråd antagit resolutionerna 1970 och 1973 om situationen i Libyen. FN har därmed det yttersta ansvaret för den internationella militära insatsen i Libyen. Genom resolution 1973, som antogs den 17 mars 2011, slog säkerhetsrådet fast att situationen i Libyen utgjorde ett hot mot internationell fred och säkerhet. Säkerhetsrådet krävde ett omedelbart eldupphör och att våldet mot civila skulle upphöra. I syfte att skydda civila bemyndigade säkerhetsrådet FN:s medlemsstater att vidta alla nödvändiga åtgärder och att upprätta en flygförbudszon över Libyen. Vidare förstärktes det vapenembargo som införts genom resolution 1970. Alla medlemsstater uppmanades att bistå när det gäller att genomföra dessa åtgärder.

FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1970 och 1973 utgör grunden för det internationella engagemanget. Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet ansåg i betänkande 2010/11:UFöU3 och i betänkande 2010/11:UFöU4 att Sverige ska bidra till den militära insatsen i syfte att verkställa resolution 1973. Utskottet konstaterar att FN:s säkerhetsråd har auktoriserat den internationella militära insatsen i Libyen genom beslut i enlighet med FN-stadgans kapitel VII, vilket innebär att man i insatsen får använda alla nödvändiga medel för att fullgöra sina uppgifter, inklusive våld som går utöver självförsvar.

I den nu aktuella propositionen konstaterar regeringen att omvärlden står fortsatt enad i sitt stöd för säkerhetsrådsresolutionerna, i fördömandet av Gaddafiregimens övergrepp och i strävan att bistå det nya Libyen med att bygga en enad demokratisk rättsstat.

Militära, humanitära och politiska aspekter på den rådande situationen i Libyen beskrivs i propositionen. Vidare belyser propositionen hur situationen har förändrats sedan riksdagsbeslutet den 17 juni 2011. Övergångsrå-

det NTC (National Transitional Council) har nu kontroll över nästan hela landet, inklusive huvudstaden Tripoli. Säkerhetsläget är dock alltför skört i vissa delar. I samband med det internationella toppmötet om Libyen som hölls i Paris den 1 september 2011 konstaterade företrädarna för NTC att det fortsatt finns behov av militärt stöd.

Enligt propositionen är Gaddafitrogna styrkor fortfarande närvarande i vissa områden i Libyen, och att dessa utgör ett fortsatt hot mot civila. Propositionen hänvisar till att Nato har meddelat att behovet av flygspaning, som den svenska insatsen tillhandahåller, är fortsatt stort. På grundval av de behov som identifierats utifrån säkerhetsrådsresolutionens mandat förespråkar regeringen i propositionen att Sverige, under förutsättning att Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen, ställer högst fem flygplan av typ JAS 39 Gripen och tillhörande stödresurser för bl.a. flygtankning till förfogande för flygspaning. Flygspaningsinsatserna syftar till att ge stöd för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolution 1973 i dess helhet. Stridsinsatser mot markmål kommer inte att genomföras. Vidare avser Sverige att fortsätta att bidra med resurser för informationsoperationer om ca 10 personer. Sammantaget handlar det om ett bidrag om cirka 140 personer.

Utskottet delar regeringens bedömning om att den militära insatsen har bidragit till att skydda civila samt att den har möjliggjort för det libyska folket att påbörja återuppbyggnaden av Libyen. Som utskottet framhöll i betänkande 2010/11:UFöU3 och i betänkande 2010/11:UFöU4 måste långsiktigt stöd lämnas efter konflikten för att främja demokrati, mänskliga rättigheter, social och ekonomisk utveckling, god samhällsstyrning samt rättsstatsprincipen. Utskottet fäster stor vikt vid FN:s diplomatiska ansträngningar och understryker behovet av att förbereda stöd till Libyen även när det gäller demokratisk utveckling och statsbyggande på sikt. Utskottet välkomnar Sveriges breda engagemang för att bidra till en fredlig utveckling i Libyen. Utskottet konstaterar att NTC:s ordförande Abdel Jalil har aviserat att en interimregering med bred bas inom kort ska bildas för att bygga det nya Libyen.

Enligt 15 kap. 16 § regeringsformen får en svensk väpnad styrka sändas till ett annat land om riksdagen medger det, om det är medgivet i en lag som anger förutsättningarna för åtgärden eller om skyldigheten följer av en internationell överenskommelse som riksdagen har godkänt. I detta fall saknas ett bemyndigande för regeringen, och riksdagen kan inte anses tidigare ha godkänt en internationell överenskommelse som skyldigheten följer av. Därför krävs riksdagens medgivande för att en svensk väpnad styrka ska kunna delta i den internationella militära insatsen.

Utskottet framhåller betydelsen av att svensk militär personal som deltar i insatsen ges tydliga och klara riktlinjer och insatsregler. Utskottet vill betona att insatsreglerna bör utformas så att gränserna för militär våldsanvändning blir tydliga för personal som deltar i insatsen.

Att riksdagen ger regeringen bemyndigande att sända en svensk väpnad trupp på uppdrag i ett annat land är ett beslut som innebär ett betydande ansvar. Tidigare tragiska erfarenheter har visat att förluster i människoliv i samband med fredsfrämjande uppdrag och krishanteringsinsatser inte kan uteslutas. Utskottet konstaterar att det är Försvarmaktens uppgift att göra en hot- och riskbedömning för de insatser som utförs och vidta nödvändiga åtgärder med ledning av dessa bedömningar. Betydelsen av att styrkan har tillgång till kvalificerade sjukvårdsresurser understryks av utskottet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det under försämrade säkerhetsförhållanden är viktigt att regeringen har möjlighet att snabbt och tillfälligt förstärka de militära insatser som Sverige genomför. Förstärkningen skulle i detta fall omfatta tillförsel av personal och materiel för undsättning och evakuering. En evakuerings- och förstärkningsinsats är till sin natur tillfällig och skyndsam och sker inom ramen för en redan pågående insats. En insats av detta slag måste även vara anpassad till den unika situationen. Detta gör att det är svårt att i förväg uppskatta omfattningen av och kostnaderna för en sådan insats.

Utskottet konstaterar att ett behov av snabba förstärkningar inte kan uteslutas. Av det skälet är det viktigt att det på förhand finns en av riksdagen beslutad marginal att ta i anspråk för förstärknings- eller evakueringsinsatser. Denna marginal ska dock inte vara större än nödvändigt i varje enskilt fall. Utskottet noterar att det aktuella väpnade bidraget beräknas uppgå till ca 140 personer, medan den begärda personalramen är högst 250 personer. Utskottet förutsätter att riksdagen, genom berörda utskott eller kammaren, får information om en förstärknings- eller evakueringsinsats behöver göras.

Utskottet understryker att Sverige i den internationella militära insatsen i Libyen aktivt ska verka för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet, 1612 (2005) om barn i väpnade konflikter, 1820 (2008) om sexuellt våld i väpnade konflikter samt 1888 (2008) om kvinnor, fred och säkerhet.

Regeringen beräknar att kostnaden för det svenska militära bidraget totalt kommer att uppgå till högst 336 000 000 kr, dvs. ytterligare 21 000 000 kr jämfört med beräkningen i regeringens proposition Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen (prop. 2010/11:127). Kostnaderna ska belasta anslaget 1:2 Fredsfrämjande förbandsinsatser under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Riksdagen har anvisat 2 310 834 000 kr under anslaget för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.omr. 6, bet. 2010/11:FöU1, rskr. 2010/11:103). Därtill har anslaget ett ingående anslagssparande om 393 000 000 kr. Regeringen bedömer att kostnaderna för den nu aktuella insatsen ryms inom ramen för anvisade medel på anslaget. Regeringen bedömer även att eventuella merkostnader för en förstärkning eller evakuering ryms inom ramen för befintligt anslag.

Mot ovanstående bakgrund och under förutsättning att det finns ett mandat för styrkan, enligt beslut i FN:s säkerhetsråd, föreslår det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet att riksdagen bifaller proposition 2011/12:5 och avstyrker motionerna 2011/12:U1, 2011/12:U2 och 2011/12:U3. Utskottet förordar därmed att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka på högst 250 personer till förfogande i högst 30 dagar för fortsatt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen i enlighet med beslut i FN:s säkerhetsråd. Under förutsättning att Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen kommer det fortsatta svenska deltagandet att inledas den 25 september 2011.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer.

1. Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen (MP)

av Bodil Ceballos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:U3 och avslår proposition 2011/12:5 och motionerna 2011/12:U1 och 2011/12:U2.

Ställningstagande

Förenta Nationernas säkerhetsråd antog den 17 mars resolution 1973 i enlighet med kapitel VII i FN-stadgan. I resolutionen slog säkerhetsrådet fast att situationen i Libyen krävde ett omedelbart eldupphör och att våldet mot civila skulle upphöra. I syfte att skydda civila bemyndigade säkerhetsrådet FN:s medlemsstater att vidta alla nödvändiga åtgärder och att upprätta en flygförbudszon över Libyen. Alla medlemsstater uppmanades att bistå när det gällde att genomföra flygförbudszonen och införandet av ett vapenembargo, enligt resolution 1970.

Det var för Miljöpartiet en självklarhet att stödja världssamfundets agerande. Tillsammans med regeringen och Socialdemokraterna gjorde Miljöpartiet bedömningen att Sverige skulle bidra till den internationella militära insatsen i Libyen för att upprätthålla en flygförbudszon över Libyen och skydda civila, den insats som haft bemyndigande från riksdagen i snart 180 dagar (prop. 2010/11:111 och 2010/11:127).

Enligt de flesta bedömare har den militära insatsen i huvudsak uppfyllt sitt syfte. Situationen i Libyen är radikalt annorlunda nu när Gaddafi lämnat makten och hotet mot civila därmed minskat betydligt. Den internationella insatsen går nu mot sitt slut. Enligt Natos bedömning råder en relativt god säkerhetssituation i många städer och mindre samhällen, men Gaddafitrogna styrkor är alltjämt aktiva i vissa områden.

Från Miljöpartiets sida menar vi att Sverige måste göra en självständig bedömning av insatsens olika komponenter. I den situation som råder nu är det inte tydligt att Sverige bäst bistår det libyska folket genom att fortsätta ställa svenska stridsflygplan till insatsens förfogande. Att Nato ber om fortsatt svenskt deltagande får inte vara den enda bedömningsgrunden.

Då Norge redan tidigare tagit hem sina stridsflygplan finns det god anledning att även Sverige tar hem sina stridsflygplan och skiftar fokus, från militärt till humanitärt.

Sverige är, av tradition, en supermakt på humanitärt bistånd och stöd till demokratiuppbyggnad, men en relativt liten spelare i militära sammanhang. I och med att Sverige svarade positivt på Natos förfrågan om att ställa militära flygstridskrafter till insatsens förfogande har Sveriges fokus på diplomatiskt och humanitärt stöd till Libyen och angränsande länder begränsats.

Enligt regeringens redovisning har Sverige bidragit med ca 200 miljoner kronor. Medlen har främst gått till Rödakorsrörelsen, FN-organ och andra humanitära aktörers arbete för att bistå med skydd, livsmedel, vatten och sanitet, sjukvård och humanitär evakuering.

Miljöpartiet menar att Sverige i stället för militära insatser bör satsa på humanitärt bistånd och stöd till uppbyggnaden av libyska institutioner och myndigheter.

2. Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:U2 och avslår proposition 2011/12:5 och motionerna 2011/12:U1 och 2011/12:U3.

Ställningstagande

Situationen i Libyen har förändrats dramatiskt i och med Gaddafisidans kollaps, och det nationella övergångsrådet gör nu anspråk på att vara den rättmätiga regeringen i landet. Vår förhoppning är självklart att Libyens folk nu kommer att kunna få en fredlig och demokratisk samhällsutveckling. Det är dock för tidigt att i nuläget säga i vilken mån övergångsrådet kommer att lyckas leda Libyen mot en bättre framtid. Det är värt att nämna att man redan kan se hur vissa av de farhågor kring det nationella övergångsrådets trovärdighet som funnits tidigare har besannats. Det förefaller tämligen uppenbart att det finns djupgående motsättningar såväl inom rådet som mellan de olika grupper som har utgjort fotsoldater på marken. Från Amnesty har det också riktats kritik mot rådet för att styrkor under rebellbefäl har genomfört summariska avrättningar av personer som var eller har ansetts vara Gaddafianhängare. Observationer av detta slag har gjorts under hela den tid konflikten har pågått, vilket vi har påpekat i våra reservationer i utskottets tidigare betänkanden i frågan (bet. 2010/11:

UFöU3 och 2010/11:UFöU4). Det finns alltså fortfarande oroande tecken på att rebellsidan inte nödvändigtvis är ett bättre alternativ för Libyens utveckling än vad Gaddafi är.

Om det svenska deltagandet i kriget i Libyen verkligen handlar om att skydda civila så är det tveksamt om det är försvarbart ur ett folkrättsligt perspektiv att samtidigt ta ställning för en upprorsrörelse och utföra bombningar för att hjälpa denna. Vi är därför kritiska till att Nato inte prövade en fredsbevarande och neutral taktik i första läget utan direkt valde en fredsskapande och ensidig. Även om våra styrkor i området endast genomför spaningsuppdrag och inga markattacker, så har vi ändå ett ansvar för de konsekvenser som denna militära intervention får som helhet.

Sverigedemokraterna är inte principiellt avvisande till att delta i militära operationer utomlands. Vår inställning till Libyeninsatsen står dock fast – Sverige bör inte delta som stridande part i det libyska inbördeskriget. Sammantaget menar vi att propositionen bör avslås och att det svenska deltagandet i kriget i Libyen bör avvecklas till förmån för att resurser i stället läggs på humanitära insatser på plats och för att hjälpa dem som flytt Libyen sedan oroligheterna utbröt.

3. Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:U1 och avslår proposition 2011/12:5 och motionerna 2011/12:U2 och 2011/12:U3.

Ställningstagande

Vänsterpartiet välkomnade FN-resolutionerna 1970 och 1973, vars huvudsakliga syfte var att skydda civilbefolkningen och att få till stånd ett eldupphör i Libyen.

Världssamfundet har en plikt att reagera mot brott mot de mänskliga rättigheterna, och Vänsterpartiet ställde sig således även bakom innehållet i den regeringsproposition (2010/11:111) som bemyndigade den svenska Försvarsmakten att delta i upprätthållandet av den flygförbudszon över Libyen, vilken FN hade beslutat om.

Begränsningarna i regeringens proposition 2010/11:111 var tydliga och för Vänsterpartiet viktiga. För oss var och är det väsentligt att ett svenskt deltagande i den internationella insatsen skulle bidra till att uppfylla FN-resolution 1973, dvs. att skydda civila. Allt annat, t.ex. att gå in med marktrupper, skulle vara att överskrida mandatet från FN och var enligt Vänsterpartiet helt uteslutet. För oss har det hela tiden varit grundläggande

att understryka att resolutionens utgångspunkt är att världssamfundet ska skydda Libyens civilbefolkning, inte bedriva något krig mot regimen eller störta Gaddafi.

De farhågor som Vänsterpartiet hela tiden uttryckt vad gäller enskilda länders försök att vidga tolkningen av FN-resolutionen, eller till och med helt frångå resolutionen, har dock kommit att besannas. Kriget i Libyen har kommit att ändra karaktär sedan insatsen inleddes. Vänsterpartiet, och flera bedömare med oss, menar att FN-resolution 1973 kom att alltmer bli en förevändning för Nato att delta i ett inbördeskrig med målet att avsätta Gaddafi. I synnerhet inför och under de slutliga stridigheterna i Tripoli har det blivit uppenbart att den Natoleda insatsen tydligt agerat för att avsätta regimen i landet. Ett sådant handlande har inget stöd i resolutionen och därigenom inte heller i folkrätten. Samtidigt har man ignorerat de omfattande rapporter som kommit om att civila, framför allt afrikanska gästarbetare, utsatts för våld och övergrepp av rebellerna. Därigenom har insatsen frångått det huvuduppdrag man fick från FN, att skydda civila från våld – oavsett vilken sida som var ansvarig för våldet. Vänsterpartiet välkomnar självklart att Gaddafis regim störtats, men är starkt kritiskt till hur den Natoleda insatsen agerade i samband med de avslutande striderna. Vi menar att det libyska folket nu måste få möjlighet att själva bygga sin demokrati och avgöra vilken väg landet ska gå. Det är avgörande att den process som det libyska folket nu har framför sig inte dikteras av utländska aktörer eller multinationella oljebolag.

Vänsterpartiet menar att utvecklingen i Libyen, där den internationella insatsen har utvecklats i en riktning som helt frångår FN-resolutionens grunder, har bidragit till att skada tilltron till hela processen med FN-mandat. Detta borde Sverige inte ha bidragit till. Vi kan därför konstatera att det varit betydligt bättre, för Sveriges och FN:s trovärdighet, om riksdagen beslutat i enlighet med Vänsterpartiets motion i samband med proposition 2010/11:127 och avslutat insatsen i juni, efter att det första mandatet löpt ut.

Redan i samband med att proposition 2010/11:111, om den första insatsen i Libyen, presenterades uttryckte Vänsterpartiet i ett särskilt yttrande bl.a. behovet av ökade humanitära satsningar i Libyen. Vi vill nu med anledning av proposition 2011/12:5 åter ta tillfället i akt och påminna om det stora behovet av humanitärt stöd och inte minst behovet av förbättrade möjligheter för flyktingar från Nordafrika att ta sig till EU och få en fristad här.

Nu när Gaddafis regim är störtad och flygförbudszonen inte längre behövs för att skydda den libyska civilbefolkningen måste Sverige fråga sig hur våra resurser bäst kan användas och var vi kan åstadkomma störst nytta. Störst nytta, menar Vänsterpartiet, gör de svenska resurserna genom humanitära insatser, inte militära. Vi kan därför inte se något behov av att Sverige bidrar med en väpnad styrka till Libyen.

Behoven i Libyen är enorma. Enligt FN:s humanitära samordningsorgan OCHA har så många som 639 000 personer tvingats fly landet. Dessutom beräknas det finnas 250 000 internflyktingar. Det kommer att krävas omfattande insatser för att dessa flyktingar ska kunna återvända till sina hem. Samtidigt råder det fortfarande en akut brist på mat, och folk lever under omänskliga förhållanden i delar av Libyen. Nu behövs flyktinghjälp, sjukvård, mediciner, utbildningsinsatser och återuppbyggnad. Av den anledningen anser Vänsterpartiet att Sveriges helt bör fokusera på humanitärt stöd till Libyen. Sverige bör således ersätta det militära bidraget med en bred och långsiktig humanitär insats i Libyen, och de svenska JAS-planen bör dras tillbaka.

Med anledning av det ovan anförda vill Vänsterpartiet att riksdagen avslår proposition 2011/12:5 och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de ytterligare 21 miljoner kronor som den militära insatsen enligt propositionen beräknas kosta i stället ska användas för att öka den svenska humanitära insatsen med anledning av situationen i Libyen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2011/12:5 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen:

Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 250 personer till förfogande i högst 30 dagar för fortsatt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen i enlighet med beslut i FN:s säkerhetsråd. Fortsatt svenskt deltagande sker under förutsättning att Nato fattar beslut om en förlängning av insatsen.

Följdmotionerna

2011/12:U1 av Hans Linde m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2011/12:5 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de 21 miljonerna som i propositionens förslag till riksdagsbeslut avsätts för en militär insats i Libyen i stället används för att öka den svenska humanitära insatsen med anledning av situationen i Libyen.

2011/12:U2 av Mikael Jansson och Björn Söder (båda SD):

Riksdagen avslår proposition 2011/12:5 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen.

2011/12:U3 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2011/12:5 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen.